

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 8. října 2020 ve věci 67334/13 – *Bajčić proti Chorvatsku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že ve věci stěžovatele nedošlo k porušení jeho práva nebýt souzen nebo potrestán dvakrát podle článku 4 Protokolu č. 7, neboť přestupkové a trestní řízení, která proti němu byla vedena v souvislosti se stejnou událostí, tvořila soudržný celek a byla dostatečně úzce spjata po věcné i časové stránce.

I. Skutkové okolnosti

V říjnu 2004 překročil stěžovatel při řízení automobilu povolenou rychlost a způsobil dopravní nehodu, jež vedla k usmrcení jedné osoby. Správní orgán ho v červenci 2006 uznal vinným z přestupků, které zahrnovaly překročení povolené rychlosti v obci, řízení automobilu v nevyhovujícím technickém stavu a opuštění místa nehody bez informování policie. Stěžovateli byla v přestupkovém řízení uložena pokuta a šestiměsíční zákaz řízení a bylo mu odečteno pět bodů v rámci bodového systému. V červnu 2005 bylo vůči stěžovateli zahájeno rovněž trestní řízení za způsobení dopravní nehody s následkem smrti. Prvostupňový soud ho v březnu 2011 uznal vinným a uložil mu trest odnětí svobody v délce jednoho roku a šesti měsíců. Stěžovatel v odvolání namítal porušení zásady *ne bis in idem*, odvolací soud však prvostupňový rozsudek potvrdil. Rozhodl, že porušení dopravních pravidel, jež vedlo k ohrožení v rámci silničního provozu a usmrcení osoby, není klasifikováno jako přestupek, a stěžovatel tudíž nebyl obviněn na základě totožného skutku. Stěžovatel nebyl úspěšný ani před nejvyšším a ústavním soudem.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel namítal porušení práva nebýt souzen nebo potrestán dvakrát podle článku 4 Protokolu č. 7, neboť měl za to, že byl za stejný skutek stíhán a odsouzen nejdříve v přestupkovém a posléze i v trestním řízení.

Soud připomněl, že článek 4 Protokolu č. 7 zakazuje opětovné stíhání nebo potrestání za stejný trestný čin ve smyslu Úmluvy, pokud je tento druhý trestný čin založen na totožných či v podstatě stejných skutečnostech (*Zolotukhin proti Rusku*, č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ze dne 10. února 2009, § 82; *A a B proti Norsku*, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 108). Cílem tohoto ustanovení je zamezit nespravedlnosti, kterou by osoba stíhaná nebo potrestaná dvakrát za totožné protiprávní jednání utrpěla; nebrání však tomu, aby právní systémy využívaly „integrovaného“ přístupu při postihování společensky škodlivého jednání, zejména prostřednictvím vedení souběžných řízení různými orgány za různým účelem (*A a B proti Norsku*, cit. výše, § 122–123).

V projednávané věci Soud předně shledal, že obě dotčená řízení lze hodnotit jako „trestní“ pro účely článku 4 Protokolu č. 7 (*Engel a ostatní proti Nizozemsku*, č. 5100/71 a další, rozsudek pléna ze dne 8. června 1976). Dále Soud posuzoval, zda došlo ve smyslu tohoto ustanovení ke dvojímu potrestání za „stejný trestný čin“ (*idem*). Jak bylo rozhodnuto ve věci *Zolotukhin* (cit. výše, § 78–84), zhodnocení této otázky závisí spíše na posouzení konkrétních skutkových okolností, jež se týkají téhož obžalovaného a jsou neoddělitelně spjata v čase a místě, nežli na formálním porovnání znaků jednotlivých skutkových podstat. Soud zjistil, že vícere skutečnosti, které vedly k potrestání stěžovatele v přestupkovém řízení (řízení automobilu v nevyhovujícím technickém stavu, neposkytnutí pomoci, neinformování policie, nevyčkání příjezdu osoby odpovědné za ohledání místa nehody), nespádaly do rozsahu trestního obvinění, a nelze je tedy považovat za v podstatě totožné s těmi, jež vedly k potrestání v trestním řízení. Na druhé straně, překročení povolené rychlosti bylo stěžejní pro odsouzení stěžovatele v řízení o jednom z přestupků a současně bylo důležitou součástí jeho obvinění a odsouzení v trestním řízení.

Soud nicméně shledal, že k překrývání skutkových okolností, které byly předmětem obou řízení, došlo pouze zčásti, jelikož odsouzení stěžovatele za přestupek překročení povolené rychlosti se nijak netýkalo způsobení dopravní nehody, jež měla za následek smrt osoby. Pokud by pak už trestní soud nebyl oprávněn odsoudit stěžovatele za toto závažnější jednání – které nebylo a ani nemohlo být předmětem přestupkového řízení –, stěžovatel by nebyl potrestán za veškeré své jednání, se zohledněním všech skutečností a celkového stupně svého zavinění.

Článek 4 Protokolu č. 7 nevylučuje vedení souběžných řízení za splnění určitých podmínek. Zejména má-li Soud dospět k závěru, že nedošlo k opětovnému souzení nebo potrestání (*bis*) v rozporu s tímto ustanovením, je povinností žalovaného státu přesvědčivě prokázat, že tato souběžná řízení jsou dostatečně úzce spjata po věcné a časové stránce. Jinými slovy, je potřeba prokázat, že k vedení obou řízení došlo uceleně tak, aby tvořily soudržný celek. Z toho plyne nejen to, že sledované účely a použité prostředky se musí v zásadě vzájemně doplňovat a být spojeny v čase, ale rovněž to, že případné důsledky takového právního postupu musí být ve vztahu k dotčenému jednotlivci přiměřené a předvídatelné. Mezi významné faktory pro stanovení existence dostatečné spojitosti po věcné stránce patří: (i) zda předmětná řízení sledují vzájemně se doplňující cíle, a tedy zda se týkají (nikoliv pouze *in abstracto*, ale také *in concreto*) různých stránek předmětného společensky závadného jednání; (ii) zda je vedení těchto řízení předvídatelným důsledkem téhož postihovaného jednání, a to jak v právu, tak v praxi; (iii) zda jsou tato řízení vedena způsobem, kterým se v nejvyšší možné míře zabráni nežádoucím následkům spojeným s vedením zdvojeného řízení, zejména ve vztahu ke shromažďování a hodnocení důkazů, a to hlavně pomocí náležité součinnosti příslušných orgánů tak, aby byly zjištěné skutkové okolnosti využity i v druhém řízení; (iv) zda, a to je nejdůležitější, byla sankce uložená v prvním ukončeném řízení zohledněna i v řízení druhém, aby dotčený jednatel nebyl vystaven nadměrné zátěži (*A a B proti Norsku*, cit. výše, § 130–132).

V projednávané věci směřovalo přestupkové řízení k posouzení, zda stěžovatel dodržel pravidla silničního provozu, zejména rychlostní limity. Jak uvedla žalovaná vláda, účelem existence daného přestupku je odradit řidiče od překračování povolené rychlosti, a to bez ohledu na to, zda jejich jednání způsobí dopravní nehodu. Cílem trestního řízení vůči stěžovateli pak bylo právě potrestat ho za důsledek překročení povolené rychlosti, kterým byla smrt chodce. Uvedená dvě řízení tedy dle Soudu sledovala navzájem se doplňující účely odpovídající různým aspektům porušení dopravních předpisů, přičemž trestní řízení se omezuje na ty nejzávažnější činy.

Stěžovatel mohl navíc předvídat, že vůči němu budou vedena dvě řízení, neboť podle vnitrostátního práva nemohlo být usmrcení stíháno v přestupkovém řízení. Vedení kombinovaného přestupkového a trestního řízení patřilo v rozhodné době do běžné praxe v rámci ukládání sankcí v souladu s jasnými pravidly pro nedodržování dopravních předpisů s následkem smrti.

Příslušné vnitrostátní orgány byly přiměřeně součinné, když trestní soud nejen využil důkazy předložené před přestupkovým soudem, ale rovněž nahlédl do spisu z řízení o přestupku v celém jeho rozsahu. Tato dvě řízení tudíž tvořila soudržný celek. Stěžovatel proto neutrpěl nežádoucí následky spojené s vedením dalšího řízení nad rámec toho, co bylo nezbytně nutné.

Stěžovateli byla za překročení povolené rychlosti přestupkovým soudem uložena pokuta ve výši zhruba 95 eur. V rámci odůvodnění se o tom trestní soud sice výslovně nezmiňoval, avšak stěžovateli uložil trest odnětí svobody v délce jednoho a půl roku, přičemž maximální trest za způsobení smrtelné dopravní nehody byl v délce pěti let. Uložené tresty dle Soudu pro stěžovatele tudíž nepředstavovaly nadměrnou zátěž, nýbrž byly omezeny na to, co bylo nezbytně nutné ve vztahu k závažnosti činů, kterých se stěžovatel dopustil. Podle Soudu pouhá skutečnost, že trestní soud výslovně neodkázal na sankci uloženou v přestupkovém řízení, nemusí sama o sobě prokazovat, že předmětná řízení nebyla po věcné stránce spjata.

Co se týče časové propojenosti, obě řízení byla zahájena prakticky ve stejnou dobu a poté probíhala souběžně dalších téměř čtrnáct měsíců až do července 2006, kdy nabylo právní moci rozhodnutí v řízení o přestupku. Trestní řízení následně trvalo dalších šest let a deset měsíců na čtyřech úrovních soudní

soustavy, což není samo o sobě dostačující pro závěr, že obě řízení nebyla z časového hlediska spjatá. Z povahy věci je navíc trestní řízení složitější a probíhá před několika stupni soudní soustavy.

Vzhledem k výše uvedenému dospěl Soud k závěru, že žalovaný stát nezneužil svého práva ukládat tresty. Stěžovateli z vedení obou řízení a z uložených sankcí nevznikla nepřiměřená újma, ale naopak jak řízení, tak uložené sankce tvořily soudržný a přiměřený celek. K porušení článku 4 Protokolu č. 7 tedy nedošlo.